“Затверджую”

Директор ННІ ЛіСПГ

_____ П.І. Лакида
«_____»_____ 2020 р.

ПРОГРАМА
навчальної практики з дисципліни
«Біологія лісових звірів і птахів»

1. Мета практики

Навчальна практика з «Біологія лісових звірів і птахів» є закономірним етапом практичного закріплення комплексного розуміння студентами механізму функціонування лісових екосистем, розуміння важливого місця і ролі фауни у системі грамотного ведення лісового господарства з врахуванням екологічних особливостей птахів, ссавців та представників інших груп лісової фауни при проектуванні лісогосподарських робіт та охоронних заходів. Програма практики спрямована на формування навичок вмілого ведення господарства, збереження, приваблення та відтворення рідкісних видів лісової фауни, підвищення природної стійкості насаджень та зменшенню пресу шкідників, збереження насіння та природного підросту деревних рослин, лісовідновлення, стабілізації водного режиму насаджень, формування певного мікроклімату лісових ділянок естетичного та збереження біорізноманіття.

Метою навчальної практики з «Біологія лісових звірів і птахів» є практичне закріплення теоретичних знань про різноманіття лісової фауни, значення фауни у функціонуванні лісових екосистем, ознайомлення з основними методиками лісозоологічних досліджень та забезпечення професійної підготовки фахівців лісового та садово-паркового господарства в галузі лісової зоології як основи збереження та естетичного використання тваринного світу лісів.

2. Обсяг і організація роботи

Відповідно до навчального плану на виконання програми літньої практики з дисципліни «Біологія лісових звірів і птахів» відводиться 18 годин. Практика триває три дні. Навчальна практика з «Біологія лісових звірів і птахів» проводиться на базі Голосіївського лісництва РЛП «Голосіївський», РЛП «Міжрічинський» та Київського зоопарку.

Програмою навчальної практики передбачено виконання наступних видів робіт і завдань:

- Ознайомлення з основними методами обліку лісових тварин, методикою закладання облікового маршруту, інструментами для обліку.
- Закладання облікового маршруту-трансекти або облікових точок.
- Проведення дистанційного обліку птахів на трансекті або обліковій точці. Визначення видового складу орнітофауни, статево-вікової структури, просторового розподілу лісових птахів, розташуванням їх гнізд.
- Проведення обліку видового складу та чисельності ссавців за слідами життєдіяльності. Облік дрібних ссавців методом ловчих канавок. Ознайомлення зі сховищами ссавців.
- Проведення обліку видового складу та чисельності земноводних і плазунів.
- Оформлення облікових маршрутних бланків, підготовка звіту з навчальної практики, підготовка реферату, залік.

Практика проводиться у складі академічних груп під керівництвом викладачів. Для виконання завдань практики академгрупа поділяється на бригади по 2-3 студенти. Кожна бригада проводить облік видового різноманіття і чисельності лісових птахів на визначеній ділянці облікового маршруту і на облікових точках. За матеріалами обліків кожна бригада складає бланк обліку. Академгрупами проводиться навчальний вилов та визначення мишоподібних гризунів. Студентами усіх бригад протягом усього терміну практики проводиться складання видового списку лісової фауни. Додатковим завданням практики є написання кожним студентом реферату та підготовка доповіді по основних видах лісової теріо- та орнітофауни.

Після проведення практики проводиться залік. Керівник практики проводить опитування студентів за темами практики, перевірку маршрутних бланків обліку птахів, видових списків та рефератів.

3. Методика проведення практики

Роботи, які виконуються студентами в процесі літньої навчальної практики, проводяться у вигляді лісозоологічних обліків та обстежень. При підготовчих роботах необхідно ознайомитися з картографічними матеріалами, даними попередніх облікових робіт.

Роботи, які виконуються студентами в процесі літньої навчальної практики, поділяються на польові і камеральні. До польових робіт належать: проведення дистанційного маршрутного обліку лісових птахів і кажанів з використанням польових визначників, біноклів, ультразвукового детектора; проведення навчального вилову птахів і ссавців за допомогою павутинної сітки та живоловних пасток (з поверненням тварин у природне середовище), штангенциркулів; ознайомлення з різноманіттям і біологічними особливостями фауни хребетних тварин у зоопарку.

До камеральних робіт належать: складання облікового маршрутного листа за даними обліку птахів; складання систематичного видового списку тварин, підготовка та написання реферату, складання звіту.

4. Зміст проведення практики

Перед початком практики студентів знайомлять з методиками ведення обліку видового різноманіття та чисельності лісових птахів, ссавців, земноводних та плазунів. Проводиться інструктаж з техніки безпеки при користуванні засобами лову, поводженні з тваринами та з правилами поводження на території зоопарку.

Зміст практики за днями:

4.1. **Розподіл птахів в залежності від характеру лісового біоценозу.** Визначення видів птахів за співом та за зовнішнім виглядом у польових умовах. Обліки птахів. Закладання маршруту, проведення маршрутного обліку лісових птахів.

4.2. **Розподіл ссавців у лісі.** Сховища ссавців. Облік ссавців за слідами життєдіяльності. Облік дрібних ссавців методом пастколіній та ловчих канавок. Дистанційні обліки кажанів. Облік земноводних та плазунів.

4.3. **Різноманіття лісових ссавців і птахів. Шляхи збереження лісової фауни.** Лісові ссавці і птахи у колекції Київського зоопарку, їх біологічні та екологічні особливості. Охорона та приваблення лісових тварин. Роль зоопарків у збереженні рідкісних видів тварин. Проведення заліку з практики.

5.Об'єкти практики

Навчальна практика з „Біологія лісових звірів і птахів" проводиться на території дендропарку НУБіП України, Голосіївського лісництва РЛП «Голосіївський», парку ім. М.Т. Рильського, РЛП «Міжрічинський» та Київського зоологічного парку.

6. Обладнання та інструменти

Біноклі призматичні 7х35, 8х40, штангенциркулі механічні, ультразвуковий детектор «Petersson D-100», цифровий диктофон «Olympus VN-960PC», сітка орнітологічна «Econet», живоловні пастки, польові та лабораторні визначники птахів, ссавців, земноводних і плазунів.

7. Форма контролю

Підсумки практики підводяться на заліку в останній день практики. Керівник практики проводить опитування студентів за темами практики, перевірку маршрутних бланків обліку птахів, видових списків та рефератів. За результатами опитування і перевірки звітних матеріалів ставиться залік.

8. КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

проходження навчальної практики з дисципліни
«Біологія лісових звірів і птахів»

№ п/п	Об'єкти практики	Дні практики		
		1 гр. (ЛГ)	**2 гр. (ЛГ)**	**1 к. с.т.**
1.	Ознайомлення з методикою обліку лісових птахів. Правила користування біноклем, польовим визначником. Порядок оформлення маршрутного облікового листа та систематичного списку видів. Формування бригад. Розподіл птахів в залежності від характеру лісового біоценозу. Визначення птахів за співом та за зовнішнім виглядом у польових умовах. Обліки птахів. Закладання маршруту та проведення маршрутного обліку лісових птахів.	06.07	22.06	08.06
2.	Ознайомлення студентів з правилами техніки безпеки при проведенні відлову ссавців і птахів. Розподіл ссавців у лісі. Сховища ссавців. Облік ссавців за слідами життєдіяльності. Облік дрібних ссавців методом пасткових ліній та ловчих канавок. Різноманіття та розподіл земноводних та плазунів. Облік лісових птахів з використанням орнітологічної сітки. Дистанційні обліки кажанів. Ведення систематичного списку видів.	07.07	23.06	09.06
3.	Ознайомлення студентів з правилами поведінки та техніки безпеки у зоопарку. Екскурсія, оголошення та заслуховування доповідей по біології основних представників лісової теріо- та орнітофауни. Різноманіття лісових ссавців та птахів у колекції зоопарку, їх біологічні та етологічні особливості. Охорона та приваблення лісових тварин. Роль зоопарків у збереженні рідкісних видів тварин. Проведення заліку з практики.	08.07	24.06	10.06

9. Керівництво практикою

Керівництво практикою здійснюють: доц. Білоус В.М. – 2 курс 1 і 2 гр. та 1 к. с.т.

Затверджено на засіданні кафедри лісівництва протоколом № 15 від 4 квітня 2020 р.

в.о. завідувача кафедри

лісівництва, доцент Н.В. Пузріна